

BARTŁOMIEJ PIERON

FINANSOWANIE CELÓW KULTU RELIGIJNEGO
REALIZOWANEGO PRZEZ KOŚCIOŁY
I INNE ZWIĄZKI WYZNANIOWE

UWAGI WSTĘPNE

Gwarantowane przez ustawodawcę prawa dotyczące wolności sumienia i religii znajdują swój wyraz między innymi w swobodnym prowadzeniu szeroko rozumianej działalności o charakterze religijnym przez wszystkie kościoły i inne związki wyznaniowe. W zakresie tej działalności wspólnoty wyznaniowe szerzą wiarę religijną poprzez sprawowany kult i praktyki religijne¹. Wolność wyznawania oraz uzewnętrzniania swoich przekonań może urzeczywistniać się indywidualnie, grupowo, prywatnie lub publicznie, a także poprzez uczestnictwo w obrzędach religijnych.

Realizacja jednego z głównych celów działalności kościołów i innych związków wyznaniowych, który polega na zaspokajaniu potrzeb religijnych, wymaga posiadania trwałych dóbr o charakterze materialnym oraz środków finansowych niezbędnych do właściwego wykonywania celów kultu religijnego. Polski prawodawca w ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, a także w tzw. ustawach indywidualnych regulujących stosunek państwa do kościołów, klarownie uznał prawo kościołów i innych

¹ Zob. art. 2 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (tekst jedn. Dz. U. z 2005 r., Nr 231, poz. 1965 z późn. zm.).

związków wyznaniowych do nabywania, posiadania i zbywania majątku ruchomego i nieruchomości oraz prawo do zarządzania nim. Przepisy te stanowią także o prawie do zbierania składek oraz otrzymywania darowizn czy też innych świadczeń zarówno ze strony osób fizycznych, jak i prawnych².

Dochody, jakie uzyskiwane są przez związki wyznaniowe, można sklasyfikować w trzech grupach. Pierwszą z nich będą stanowiły otrzymywane w różnych formach od wiernych ofiary, najczęściej przybierające postać składek i darowizn. Drugie źródło stanowią będą dochody z prowadzonej działalności gospodarczej, rolniczej i uzyskiwane dochody z nieruchomości. Trzecie mogą stanowić subwencje pochodzące z budżetu państwa lub samorządu terytorialnego³.

Dochody osiągnięte z wyżej wymienionych źródeł mogą być przeznaczone na wszelkie formy działalności instytucji kościelnych, w tym również na cele związane z prowadzeniem kultu religijnego. Należy jednak podkreślić, że z środków publicznych nie może być finansowana działalność związana ze sprawowaniem kultu. Stanowi o tym art. 10 ust. 2 ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, w którym to przepisie ustawodawca wyraźnie postanowił, że „państwo i państwowe jednostki organizacyjne nie dotują i nie subwencjonują kościołów i innych związków wyznaniowych”. Państwo może jednak współfinansować takie formy działalności instytucji kościelnych, które służą innym celom niż związanym ze sprawowaniem kultu, lecz tylko i wyłącznie pod warunkiem określenia ich w ustawach lub przepisach wydanych na ich podstawie⁴.

Celem niniejszego artykułu jest wskazanie, na podstawie obecnie obowiązujących przepisów prawa polskiego, możliwości pozyskiwa-

² P. Stanisławski, *Finansowe i majątkowe aspekty działalności kościołów i innych związków wyznaniowych*, w: A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisławski, *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 2008, s. 216.

³ M. Pietrzak, *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 2010, s. 288.

⁴ J. Krukowski, *Polskie prawo wyznaniowe*, Warszawa 2005, s. 206-207. Za wyjątek od tej zasady należy uznać przepis art. 43 ust. 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 29, poz. 154 z późn. zm.), na podstawie którego inwestycje sakralne i kościelne mogą być finansowane ze środków publicznych, pod warunkiem, że mają na celu stworzenie warunków do działania duszpasterstwa wojskowego oraz duszpasterstwa specjalnego w zakładach państwowych.

nia środków finansowych przez kościoły i inne związki wyznaniowe, z przeznaczeniem ich na cele związane ze sprawowaniem kultu religijnego. Oprócz tego zamierzeniem autora jest wykazanie, że w uzasadnionych przypadkach na ten cel mogą być także przeznaczane środki pochodzące ze środków publicznych. Chodzi tutaj wyłącznie o dotacje przeznaczone na ochronę i konserwację zabytków, zarówno ruchomych, jak i nieruchomych. Środki pieniężne pochodzące z tego tytułu mogą być pośrednim sposobem finansowania kultu religijnego, bo znaczna część dotowanych zabytkowych obiektów i przedmiotów sztuki sakralnej wykorzystywana jest przez wspólnoty wyznaniowe do sprawowania kultu religijnego.

W pierwszej kolejności zostanie podjęta próba wyjaśnienia tego, jak należy właściwie rozumieć określenie „środki wydatkowane na cele kultu religijnego”, a następnie zostaną wskazane sposoby i możliwości pozyskiwania środków na te cele.

1. POJĘCIE I PODZIAŁ ŚRODKÓW WYDATKOWANYCH NA CELE KULTU RELIGIJNEGO

W przepisach prawa polskiego nie zdefiniowano występującego zarówno w ustawach wyznaniowych, jak i podatkowych pojęcia „cele kultu religijnego”. W literaturze podkreśla się, że jest to pojęcie nieostre, domagające się doprecyzowania⁵. Należy zgodzić się z takim stanowiskiem, tym bardziej że pojęcia tego nie zdefiniowano dokładnie w ustawach, ale także w związanych z nimi aktach wykonawczych. Autorzy prezentujący powyższe stanowisko przywołują pismo Podsekretarza Stanu Ministerstwa Finansów z dnia 31 października 1995 r. do izb i urzędów skarbowych, w którym próbuje się zdefiniować ten termin. Ostatecznie jednak nie rozwiązano pojawiających się wątpliwości interpretacyjnych⁶. Zgodnie z treścią tego dokumentu za środki

⁵ B. Pahl, *Majątek kościołów i innych związków wyznaniowych. Zasady opodatkowania*, Olsztyn 2008, s. 124; M. Tyrakowski, *Opodatkowanie dochodów Kościoła katolickiego w Polsce*, Warszawa 2005, s. 92-93.

⁶ Nr PO 2/11-01573/95, „Biuletyn Skarbowy” 1995, nr 4, s. 14.

(dochody) na cele kultu religijnego uważa się środki przeznaczone dla kościołów, związków religijnych i kościelnych osób prawnych. Identyczne stanowisko odnajdujemy też w wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 22 września 2005 r.⁷ Natomiast organy podatkowe za darowizny na cel kultu religijnego uznały nie tylko te przeznaczone dla kościołów, związków religijnych i kościelnych osób prawnych, lecz także przekazywane na rzecz innych podmiotów realizujących tożsame cele⁸. Dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie w sprawie interpretacji prawa podatkowego z dnia 22 lutego 2010 r.⁹ uznał, że jako darowiznę można uznać określoną kwotę pieniężną z przeznaczeniem na cele kultu religijnego na rzecz zarejestrowanego stowarzyszenia, które jest organizacją w rozumieniu art. 37 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. W uzasadnieniu organ podatkowy stwierdził: „w skład struktury organizacyjnej Kościoła Katolickiego wchodzi osoby prawne wymienione w ww. ustawie (o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej) w art. od 6 do 10 i są to m.in. diecezje, parafie, Caritas Polska, klasztory, zakony. Poza wymienionymi wprost w ustawie o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w RP osobowość prawną posiadają również inne jednostki organizacyjne Kościoła, które w drodze rozporządzenia Ministra-Kierownika Urzędu do Spraw Wyznań uzyskały osobowość prawną. Podmioty te, będące częścią struktury organizacyjnej Kościoła Katolickiego, powoływane są dla wypełniania funkcji religijnych. Bez wątpienia podmioty te realizują cel kultu religijnego, co oznacza, że darowizny przekazane na rachunek tych podmiotów z przeznaczeniem na cele kultu religijnego będą podstawą do skorzystania przez darczyńców z odliczenia określonego w art. 26 ust. 1 pkt 9 lit. b ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych”.

⁷ Sygn. akt III SA/Wa 845/05, Lex 177343.

⁸ D. Walencik, *Darowizny na działalność charytatywno-opiekuńczą*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 2010, t. 13, s. 265.

⁹ Sygn. IPPB4/415-823/09-2/MP, <http://www.podatki.biz/interpretacje/0142449.txt> dostęp: 7 maja 2011 r.

W związku z brakiem definicji, a także szerokim ujęciem pojęcia „cele kultu religijnego”, powstaje potrzeba podjęcia się próby precyzyjnego wyjaśnienia tego, co należy rozumieć pod niniejszym określeniem.

Według *Słownika języka polskiego* pod pojęciem „kult” rozumie się cześć religijną oddawaną Bogu, bóstwom, świętym osobom lub rzeczom, to zewnętrzne wyrazy tej czci. Można zatem stwierdzić, że mianem „kultu religijnego” określa się zewnętrzny aspekt religii w odróżnieniu od doktryny teoretycznej. Będzie to zatem ogół obrzędów religijnych określonej religii czy też całokształt czynności religijnych¹⁰. W definicji zawartej w *Encyklopedii katolickiej* podkreśla się, że kult stanowi integralny składnik każdej religii, tworząc jej istotny wyraz, a jego akty mogą mieć wymiar wspólnotowy lub indywidualny. Przy tym każda religia samodzielnie określa zasady jego sprawowania¹¹. Zgodnie z powyżej przytoczonym rozumieniem kultu religijnego, w celu jego realizacji podejmowane są zarówno te działania, które odnoszą się bezpośrednio do praktyk, obrzędów i uroczystości religijnych, jak i też dotyczące obiektów sakralnych i związanej z nimi infrastruktury. Zatem chodzi tutaj o zapewnienie wszelkich środków materialnych niezbędnych do jego zorganizowania i przeprowadzenia.

Opierając się na poczynionych wyżej spostrzeżeniach, a także poglądach zawartych w doktrynie – szczególnie prawa podatkowego – środki wydatkowane na cele kultu religijnego można sklasyfikować w trzech obszarach.

Do pierwszego z nich zaliczyć można środki przeznaczone na nabycie i utrzymanie przedmiotów niezbędnych do wypełniania obrzędów religijnych (liturgicznych). W szczególności chodzi tutaj o naczynia i przedmioty liturgiczne, szaty i księgi liturgiczne, bieliznę liturgiczną, inne paramenty niezbędne do sprawowania liturgii (wino mszalne, komunikanty, świece), a także środki na pokrycie innych bieżących

¹⁰ *Słownik języka polskiego, A-K*, t. I, Warszawa 1992 r., s. 1083; „Kult” w znaczeniu religioznawczym to: „Całokształt praktyk obrzędowych, z których pośrednictwem wyznawcy religii manifestują cześć dla *sacrum* w aktach uwielbienia, błagania i dziękczynienia [...]. W kulcie można wyodrębnić przedmiot kultu, osoby sprawujące kult, obiekty i sprzęty kultowe oraz czynności kultowe [...]”, *Nowa encyklopedia powszechna PWN, I-L*, t. 3, Warszawa 1996, s. 618.

¹¹ H. Zimoń, *Kult*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 10, Lublin 2004, k. 177.

kosztów koniecznych do realizacji kultu publicznego (np. konserwacja różnego rodzaju urządzeń znajdujących się w obiektach sakralnych, wydatki na media, sprząatanie obiektów sakralnych). Ponadto do tej grupy wydatków należy ponadto zaliczyć koszty wynagrodzenia osób zatrudnionych przez kościelną osobę prawną (np. organistów, kościelnych, osób pracujących w kancelarii)¹².

Drugi obszar obejmować będzie wszelkie inwestycje prowadzone na rzecz obiektów przeznaczonych do sprawowania kultu religijnego i utrzymania w przydatności budynków powstających, jak i już istniejących. Do obiektów sakralnych zaliczyć należy zarówno kościoły, kaplice, miejsca spotkań modlitewnych, jak również przydrożne figury, krzyże czy inne symbole związane z sprawowanym kultem wspólnot religijnych¹³. Szczególne znaczenie w tym zakresie będą miały inwestycje poniesione na renowację i utrzymanie nieruchomości i przedmiotów ruchomych wpisanych do odpowiedniego rejestru zabytków. Stanowisko takie znajduje potwierdzenie w interpretacji prawa podatkowego wydanej przez Opolski Urząd Skarbowy z dnia 6 czerwca 2006 r. Organ podatkowy stwierdza, że działania polegające na organizowaniu i finansowaniu prac badawczych i remontowych obiektów kultury sakralnej, jak również infrastruktury pielgrzymkowej w Górze Świętej Anny są związane z kultem religijnym i mieszczą się w szerokim znaczeniu tego pojęcia¹⁴.

W obszarze trzecim można umieścić wydatki poniesione na propagowanie czy promowanie kultu religijnego. Szczególnie w realiach współczesnego społeczeństwa wspólnoty religijne podejmują liczne starania zmierzające do tego, by w sprawowanych obrzędach religijnych wzięło udział jak najwięcej osób. Zabiegi te wiążą się z koniecznością poniesienia niejednokrotnie znacznych nakładów koniecznych do sfinansowania oprawy nabożeństw liturgicznych, drukowania i kolpor-

¹² D. Walencik, *Darowizny*, s. 266.

¹³ M. Tyrakowski, *Opodatkowanie dochodów Kościoła katolickiego*, s. 93; B. Pahl, *Majątek kościołów*, s. 125.

¹⁴ Postanowienie w sprawie interpretacji prawa podatkowego z dnia 6 czerwca 2006 r. wydane przez Opolski Urząd Skarbowy, nr sygn. PD/423-30/GC/2006, <http://interpretacje.tmxp.pl/Podatek-dochodowy-od-osob-prawnych/Podstawa-opodatkowania-i-wysokosc-podatku/130969-cel-kultu-religijnego-darowizna-podatek-dochodowy-od-osob-prawnych.html> dostęp: 7 maja 2011 r.

towania tekstów i pomocy liturgicznych, czy nawet pokrycia kosztów reklamy i promocji. Ponadto do tej grupy można włączyć wszelkie inne koszty związane z prawidłowym funkcjonowaniem kościelnych osób prawnych, które w rzeczywistości najczęściej wykonują rolę organizatora kultu religijnego.

W literaturze, niektórzy autorzy do wydatków na cele kultu religijnego kwalifikują środki przeznaczone na „utrzymanie osób duchownych i członków zakonów ponoszone przez kościelne osoby prawne, zakony i kongregacje zakonne”. Na równi z tymi wydatkami kwalifikują „koszty utrzymania seminariów duchownych i domów przygotowawczych (nowicjaty)”¹⁵. Wydaje się, jednak, że przedstawiane przez nich zdanie stanowi zbyt szeroką interpretację. Trudno bowiem wykazać związek między utrzymaniem duchownych lub osób przygotowujących się do nabycia statusu duchownego z realizacją celów kultu publicznego, poza jedynie faktem, że w zdecydowanej większości przypadków osoby duchowne niezbędne są do jego sprawowania. Prezentowanej opinii przeczy ponadto brzmienie art. 13 pkt a) ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o zbiorach publicznych¹⁶. Ustawodawca wyłączył spod zastosowania przepisów tej ustawy ofiary zbierane na enumeratywnie wyliczone cele realizowane przez kościelne osoby prawne. Wśród tych celów ustawa wyraźnie odróżnia zbiórki przeprowadzane na cele religijne, od zbiorów przeznaczonych na utrzymanie duchownych.

Zakwalifikowanie bowiem środków na utrzymanie duchownych do realizacji celów kultu religijnego ma istotne znaczenie dla darczyńców, składających darowiznę na rzecz kościelnej osoby prawnej i chcących następnie skorzystać z przysługującej z tego tytułu ulgi podatkowej. Nie ma natomiast znaczenia dla obdarowanych kościelnych osób prawnych.

W obecnie obowiązującym stanie prawnym dochody kościelnych osób prawnych z niegospodarczej działalności statutowej wolne są od opodatkowania¹⁷. Oznacza to, że składane na ich rzecz ofiary, darowi-

¹⁵ M. Tyrakowski, *Opodatkowanie dochodów Kościoła katolickiego*, s. 93; B. Pahl, *Majątek kościołów*, s. 125.

¹⁶ Dz. U. Nr 22, poz. 162 z późn. zm.

¹⁷ Art. 13 ust. 2 ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania; art. 17 ust. 1 pkt 4a lit a ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych.

znych czy inne świadczenia nie podlegają opodatkowaniu. Natomiast osoby fizyczne lub prawne, chcące złożyć darowiznę na rzecz kościelnej osoby prawnej zajmującej się wyłącznie utrzymaniem duchownych lub przygotowujących się do tego stanu – co teoretycznie może zaistnieć – nie będą mogły skorzystać z prawa do obniżenia podstawy opodatkowania i tym samym zapłaty podatku w mniejszym wymiarze.

2. DOBROWOLNE ŚWIADCZENIA MATERIALNE

Podstawowym źródłem finansowania działalności instytucji kościelnych w Polsce realizujących cele związane z kultem religijnym pozostają dobrowolne ofiary składane przez wiernych¹⁸. Ustawodawca w art. 5 ustawy o wolności sumienia i wyznania przyznał wiernym prawo swobodnego świadczenia na rzecz kościołów i innych związków wyznaniowych oraz instytucji charytatywno-opiekuńczych. Prawu przysługującemu poszczególnym osobom odpowiada prawo związków religijnych do zbierania składek, otrzymywania darowizn, spadków i innych świadczeń od osób fizycznych i prawnych¹⁹. Ta ogólna gwarancja przyznana poszczególnym kościołom i innym związkom wyznaniowym znajduje swoje potwierdzenie w przepisach uchwalonych po 1989 r. ustaw regulujących w sposób indywidualny stosunek państwa do poszczególnych kościołów. Przepisy zawarte w ustawach indywidualnych nieznacznie między sobą się różnią, co wynika ze specyfiki poszczególnych związków oraz charakteru prowadzonej przez nich działalności²⁰.

¹⁸ P. Stanisz, *Perspektywy zmiany systemu finansowania kościołów i innych związków wyznaniowych w Polsce*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 2009, t. 12, s. 6.

¹⁹ Art. 19 ust. 2 pkt 8 ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania.

²⁰ P. Stanisz, *Finansowe i majątkowe aspekty*, s. 219. Dla przykładu art. 57 ust 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi: „Kościelne osoby prawne mają prawo do zbierania ofiar na cele religijne, kościelną działalność charytatywno-opiekuńczą, naukową, oświatową i wychowawczą oraz utrzymanie duchownych i członków zakonów”. W podobnym brzmieniu art. 42 ustawy z dnia 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz. U. Nr 66, poz. 287), czy też art. 36 ustawy z dnia 13 maja 1994 r. o stosun-

Na podstawie obowiązujących przepisów na cele kultu religijnego mogą być składane środki materialne zbierane w czasie publicznych składek (zbiórek), otrzymywane w postaci indywidualnie składanych ofiar przybierających formę darowizn, spadków i innych świadczeń zarówno od osób fizycznych, jak i prawnych²¹.

Zgodnie z art. 1 ustawy o zbiórkach publicznych, publiczne zbieranie ofiar w gotówce lub w naturze na pewien z góry określony cel wymaga uprzedniego uzyskania pozwolenia od właściwego organu do jej przeprowadzenia. Jednak przepisy o zbiórkach publicznych nie będą miały zastosowania do zbiórek organizowanych przez wspólnoty religijne na cele ściśle określone i związane z prowadzoną przez nie działalnością. Art. 13 pkt a powyższej ustawy stanowi, że „do zbierania ofiar na cele religijne, kościelną działalność charytatywno-opiekuńczą, naukową, oświatową i wychowawczą oraz utrzymanie duchownych i członków zakonów, jeżeli odbywają się w obrębie terenów kościelnych, kaplic oraz w miejscach i okolicznościach zwyczajowo przyjętych w danej okolicy i w sposób tradycyjnie ustalony”, nie jest wymagane uzyskanie pozwolenia²². Przedstawiony przez ustawodawcę enumeratywny katalog celów swym zakresem obejmuje zatem także ofiary przeznaczone na rzecz sprawowanego kultu religijnego. Może zaistnieć również sytuacja, gdy dana instytucja kościelna chce przeprowadzić zbiórkę na cele religijne (np. na potrzeby kultu religijnego), w przypadku gdy miejsce bądź okoliczności do przeprowadzenia zbiórki publicznej nie spełniają warunków z art. 13 ustawy o zbiór-

ku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 73, poz. 323).

²¹ Art. 19 ust. 2 pkt 8 ustawy o gwarancjach sumienia i wyznania.

²² Ustanowione przepisy gwarantujące publiczne zbieranie ofiar na cele religijne i zwalniające z uzyskania pozwolenia zostały ponadto potwierdzone przez art. 21 ust. 2 Konkordatu między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską (Dz. U. z 1998 r. Nr 51 poz. 318), gdzie postanowiono: „Przepisy prawa polskiego o zbiórkach publicznych nie mają zastosowania do zbierania ofiar na cele religijne, kościelną działalność charytatywno-opiekuńczą, naukową, oświatową i wychowawczą oraz utrzymanie duchownych i członków zakonów, jeżeli odbywają się w obrębie terenów kościelnych, kaplic oraz w miejscach i okolicznościach zwyczajowo przyjętych w danej okolicy i w sposób tradycyjnie ustalony”, a także w odpowiednich przepisach tzw. ustaw indywidualnych, J. Krukowski, *Polskie prawo wyznaniowe*, s. 215.

kach publicznych. W takiej jednak sytuacji zgodnie z art. 3 tej ustawy wymagane jest uzyskanie stosownego pozwolenia w celu przeprowadzenia zbiórki przez kościelną osobę prawną²³.

Kolejną formą dobrowolnego świadczenia na cele kultu religijnego są ofiary składane przez wiernych w postaci darowizn. Wskazuje się, że środki materialne pochodzące z ofiar składanych przez wiernych na cele religijne zalicza się do dochodów uzyskiwanych z niegospodarczej działalności statutowej²⁴. Taka kwalifikacja ma istotne znaczenie podatkowe zarówno dla dokonujących darowizny, jak i dla kościelnych osób prawnych, które stają się w takim przypadku beneficjentami.

Mianowicie na podstawie przepisów ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych²⁵ oraz ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych²⁶ zarówno osoby fizyczne, jak i prawne mogą zmniejszyć podstawę opodatkowania o kwoty darowizn przekazanych na cele kultu religijnego. Darczyńca może swobodnie rozporządzać swoim dochodem, lecz od podstawy opodatkowania przysługuje mu jedynie prawo odliczenia darowizn łącznie do wysokości 6% dochodu w przypadku osób fizycznych²⁷ oraz do wysokości 10% dochodu w przypadku osób prawnych²⁸. Ustawo-

²³ P. Stanisławski, *Finansowe i majątkowe aspekty*, s. 219-220; D. Walencik, *Nabywanie dóbr doczesnych przez osoby prawne Kościoła katolickiego w świetle prawa polskiego i prawa kanonicznego*, „*Studia z Prawa Wyznaniowego*” 2004, t. 7, s. 163.

²⁴ B. Pahl, *Majątek kościołów*, s. 122-124; P. Stanisławski, *Finansowe i majątkowe aspekty*, s. 220.

²⁵ Tekst jedn. Dz. U. z 2010 r. Nr 51, poz. 307 z późn. zm.

²⁶ Tekst jedn. Dz. U. z 2011 r. Nr 74, poz. 397 z późn. zm.

²⁷ Art. 26 ust. 1 pkt 9 lit. b ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Obecnie obowiązująca wysokość dopuszczalnych odliczeń na cele kultu religijnego obowiązuje od 1 stycznia 2005 r. W 2004 r. wysokość odliczenia określona była kwotowo i wynosiła 350 zł, natomiast do 1 stycznia 2004 r. od podstawy opodatkowania osoby fizyczne mogły maksymalnie odliczyć 10% dochodu, P. Stanisławski, *Finansowe i majątkowe aspekty*, s. 221.

²⁸ Art. 18 ust. 1 pkt 7 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Do 31 grudnia 2003 r. wysokość maksymalnego odliczenia wynosiła 15% dochodu. Należy zaznaczyć, że zarówno w przypadku osób fizycznych, jak i osób prawnych określony procentowo limit odliczenia darowizn obejmuje także darowizny przekazane na cele krwiodawstwa realizowanych przez honorowych dawców krwi (osoby fizyczne), a także darowizn przekazanych na cele zadań publicznych realizowanych przez organizacje pożytku publicznego (osoby fizyczne i prawne), art. 26 ust. 5 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych; art. 18 ust. 1a ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych.

dawca nakłada na podatnika korzystającego z prawa odliczenia darowizny obowiązek wykazania w zeznaniu podatkowym kwoty przekazanej darowizny, kwoty dokonanego odliczenia oraz danych pozwalających na identyfikację obdarowanego, w szczególności jego nazwę i adres. W przypadku darowizny pieniężnej jej wysokość ustala się na podstawie dowodu wpłaty na rachunek bankowy obdarowanego. Natomiast w przypadku darowizny innej niż pieniężna na podstawie dokumentu potwierdzającego jej wartość oraz oświadczenia obdarowanego o jej przyjęciu²⁹.

Z kolei dla beneficjenta, jakim staje się w przypadku otrzymania darowizny kościelna osoba prawna, dochód tak uzyskany zwolniony jest od opodatkowania. Ponadto ustawodawca zwalnia ten podmiot z obowiązku prowadzenia dokumentacji podatkowej wymaganej przez przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa³⁰, a także – co stanowi konsekwencję wprowadzonych zwolnień – z obowiązku składania comiesięcznych deklaracji oraz wpłacania zaliczek na podatek dochodowy³¹.

Ustawodawca wśród uprawnień służących realizacji funkcji religijnych przez kościoły i inne związki wyznaniowe wymienia także prawo do nabycia spadku. Przez spadkobranie rozumie się przejście ogółu praw i obowiązków majątkowych zmarłego, które przechodzą na niego z chwilą śmierci spadkodawcy³². Spadkobiercą testamentowym może być każdy podmiot prawa cywilnego mający zdolność do dziedziczenia³³. Oznacza to, że również kościelne osoby prawne w przypadku powołania ich do roli spadkobiercy przez testatora i złożeniu oświadczenia o przyjęciu spadku mogą dokonać jego nabycia – wraz z wszystkimi wiążącymi się z tą czynnością prawną konsekwencjami – przezna-

²⁹ Art. 26 ust. 6b i ust. 7 pkt 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych; art. 18 ust. 1c ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych.

³⁰ Tekst jedn. Dz. U. z 2005 r. Nr 8 poz. 60 z późn. zm. Zob. art. 17 ust. 1 pkt 4a lit. a ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, B. Pahl, *Majątek kościołów*, s. 122-123. Por. art. 55 ust. 2 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej.

³¹ Art. 25 ust. 3a i art. 27 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych.

³² A. Kawalko, H. Witczak, *Prawo spadkowe*, Warszawa 2006, s. 2.

³³ E. Niezbecka, *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Spadki*, Warszawa 2008, s. 132.

czając przysporzony w ten sposób majątek na realizację swych celów statutowych. Uzyskane w ten sposób prawa do własności nieruchomości, rzeczy lub praw majątkowych zwolnione zostają z obowiązku zapłaty podatku od spadków pod warunkiem, że przysporzone w ten sposób rzeczy i prawa nie będą przeznaczone na działalność gospodarczą³⁴.

3. DOCHODY Z DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych, podobnie jak i inne podmioty, korzystając z gwarantowanego prawa do swobody działalności gospodarczej, podejmują działalność gospodarczą, która służy zdobywaniu środków materialnych. Te z kolei najczęściej przeznaczone zostają na wypełnienie celów statutowych, w tym działalności o charakterze religijnym, ze szczególnym uwzględnieniem realizacji celów kultu religijnego³⁵.

Zgodnie z legalną definicją zawartą w art. 2 ustawy z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej³⁶ za działalność gospodarczą uważa się zarobkową działalność wytwórczą, budowlaną, handlową, usługową oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopaliny ze złóż, a także działalność zawodową, wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły. Ustawodawca państwowy nie wprowadza żadnych ograniczeń w możliwości prowadzenia przez kościelne osoby prawne

³⁴ Należy zaznaczyć, że w ustawie z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 93, poz. 768) nie znajdziemy żadnych przepisów regulujących zwolnienie kościołów i innych związków wyznaniowych z podatku od tego rodzaju czynności prawnej z tej racji, że jej regulacjom podlega nabycie własności rzeczy lub praw majątkowych przez osoby fizyczne. W przepisach ustaw określających stosunek państwa do Kościoła katolickiego (art. 55 ust. 6) oraz Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (art. 40 ust. 6) zawarte są przepisy wprost ustanawiające zwolnienie od podatku od spadków i darowizn, P. Stanisławski, *Finansowe i majątkowe aspekty*, s. 235. Chociaż analogicznego brzmienia odpowiednich przepisów nie znajdujemy w treści pozostałych tzw. indywidualnych ustaw, to jednak zarówno kościelne osoby prawne tych kościołów, jak i kościołów i innych związków wyznaniowych działających na podstawie wpisu do rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych również korzystają z przysługującego im zwolnienia przedmiotowego.

³⁵ P. Stanisławski, *Perspektywy zmiany systemu finansowania*, s. 10-11.

³⁶ Tekst jedn. Dz. U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447.

działalności gospodarczej. Podmioty te mogą podejmować wszelkie rodzaje działalności gospodarczej, do których znajdują zastosowanie powszechnie obowiązujące przepisy regulujące jej prowadzenie. Jedynie ograniczenia wzbraniające prowadzenia określonego typu czy rodzaju działalności gospodarczej mogą zostać wprowadzone przez odpowiednie przepisy prawa wewnętrznego kościołów i innych związków wyznaniowych.

Dla analizowanej problematyki znaczenie będą miały przepisy z zakresu prawa podatkowego. Jak już wyżej podkreślono, dochody uzyskiwane przez kościelne osoby prawne z niegospodarczej działalności statutowej wolne są od opodatkowania. Ustawowe zwolnienie natomiast nie dotyczy, co do zasady, dochodów uzyskiwanych z prowadzonej działalności gospodarczej. Dochody kościelnych osób prawnych oraz spółek, których jedynymi udziałowcami są te osoby, mogą być jednak wolne od podatku w części przeznaczony na enumeratywnie wyliczone przez ustawodawcę cele³⁷. Odpowiednie unormowania zawarte są w przepisach ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (art. 13 ust. 5), ustaw normujących stosunek państwa do Kościoła katolickiego (art. 55 ust. 3) i Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (art. 40 ust. 3), a następnie powtórzone w późniejszych przepisach ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (art. 17 ust. 1 pkt 4, 4a lit. a i 4b). Wśród celów, jakie zostały przez ustawodawcę określone w wyżej wymienionych przepisach, wskazane są zadania z zakresu sprawowania kultu religijnego, konserwacji zabytków, inwestycji sakralnych w zakresie budowy, rozbudowy i odbudowy kościołów oraz kaplic, adaptacji innych budynków na cele sakralne, a także remonty tych obiektów. Należy przy tym zaznaczyć, że ustawodawca w przytoczonych przepisach wprowadza tu istotny warunek do uzyskania zwolnienia, zgodnie z którym kościelna osoba prawna lub spółka ma na wykorzystanie przychodów w tych celach dwa lata³⁸.

³⁷ P. Stanisławski, *Finansowe i majątkowe aspekty*, s. 233.

³⁸ B. Rakoczy, *Ustawa o stosunku państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 333.

Warto jeszcze zwrócić bliższą uwagę na przepis art. 17 ust. 1 pkt 4 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Zgodnie z jego brzmieniem, wolnymi od podatku są również dochody podatników, których celem statutowym jest między innymi działalność kultu religijnego, w części przeznaczony na ten cel. W ten przedmiotowy zakres zwolnienia wkomponowany jest dodatkowo warunek dotyczący podmiotu wykonującego działalność gospodarczą. Ze względu na wyłączenie zastosowane przez ustawodawcę zwolnienie to nie znajduje zastosowania do wszystkich podmiotów wykonujących działalność gospodarczą, lecz skierowane jest przede wszystkim do fundacji, stowarzyszeń, jednostek badawczo-rozwojowych i innych osób prawnych wykonujących działalność wymienioną w zamkniętym katalogu celów statutowych³⁹. Zatem i te podmioty nieposiadające jednocześnie statusu kościelnych osób prawnych, w przypadku gdy we własnych zadaniach statutowych mają realizowanie celów kultu publicznego, w części dochodu przeznaczony na ten cel mogą uzyskać zwolnienie podatkowe.

4. DOTACJE ZE ŚRODKÓW PUBLICZNYCH

W sposób pośredni cele kultu religijnego mogą być wspierane poprzez subwencje w zakresie finansowania remontów i konserwacji obiektów kościelnych należących do zabytków kultury narodowej a także dzieł sztuki⁴⁰. Należy podkreślić, że możliwość wykorzystywania środków publicznych na powyższe cele nie wynika z sakralnego czy kościelnego charakteru obiektów budowlanych, czy przedmiotów kultu, lecz z faktu, że są one dobrami kultury⁴¹. Podstawę prawną przyjęcia takich rozwiązań należy wskazać w przepisach ustaw wyznaniowych. Zgodnie z art. 17 ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania państwo współdziała z kościołami i innymi

³⁹ P. Małecki, M. Mazurkiewicz, *CIT. Podatki i rachunkowość. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 692.

⁴⁰ J. Krukowski, *Polskie prawo wyznaniowe*, s. 211.

⁴¹ B. Rakoczy, *Ustawa o stosunku państwa do Kościoła katolickiego*, s. 286.

związkami wyznaniowymi w ochronie, konserwacji, udostępnianiu i upowszechnianiu zabytków architektury, sztuki i literatury religijnej, które stanowią integralną część dziedzictwa kultury. Unormowanie to zostało następnie powtórzone w odpowiednich przepisach ustaw indywidualnie regulujących stosunek państwa do poszczególnych kościołów⁴². W stosunku do Kościoła katolickiego ponadto znajdujemy dodatkowe unormowania zawarte w art. 22 ust. 4 Konkordatu, gdzie postanowiono: „Rzeczpospolita Polska w miarę możliwości udziela wsparcia materialnego w celu konserwacji i remontowania zabytkowych obiektów sakralnych i budynków towarzyszących, a także dzieł sztuki stanowiących dziedzictwo kultury”⁴³. To uzgodnienie jest potwierdzeniem norm wpisanych do art. 43 ust. 3 oraz art. 51 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej⁴³.

Kolejną podstawę prawną znajdujemy w przepisach ustawy z dnia 17 listopada 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami⁴⁴. Zgodnie z zasadami finansowania opieki nad zabytkami zawartymi w treści tej ustawy właściciel bądź posiadacz zabytku wpisanego do rejestru albo osoba posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku⁴⁵. Dotacje na cele związane z ochroną zabytków

⁴² Bardzo zbliżone w swej treści przepisy do art. 17 ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania znajdujemy w 11 spośród 15 ustaw indywidualnych. Wyjątkiem jest tu ustawa z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 73, poz. 323) oraz akty uchwalone jeszcze w dwudziestolecie międzywojennym o stosunku państwa do Wschodniego Kościoła Staroobrzędowego, Karaimskiego Związku Religijnego oraz Muzułmańskiego Związku Religijnego.

⁴³ J. Krukowski, *Polskie prawo wyznaniowe*, s. 211. W art. 43 ust. 3 postanowiono: „Na odbudowę i utrzymanie dóbr kultury stanowiących własność kościelnych osób prawnych będą udzielane dotacje państwowe na podstawie odrębnych przepisów”.

⁴⁴ Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.

⁴⁵ Art. 73 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zgodnie z art. 76 tej ustawy dotacja może być udzielona na dofinansowanie nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia tego wniosku

udzielane są przez ściśle określone przez ustawodawcę podmioty, które niżej zostaną przedstawione.

W art. 74 przywoływanej wyżej ustawy postanowiono, że dotacja taka może być udzielona przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków finansowych z części budżetu państwa „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” oraz wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Kościelne osoby prawne w celu pozyskania środków na ochronę i konserwację zabytków nieruchomości mogą również zwracać się także do innych jednostek samorządu terytorialnego, jakimi są gminy i powiaty. W art. 6 pkt 5 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami⁴⁶, ustawodawca do celów publicznych w rozumieniu ustawy zalicza opiekę nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ostatnim podmiotem, ze strony którego można uzyskać dotacje na konserwację i ochronę obiektów kościelnych o wartości zabytkowej, są środki pochodzące z Funduszu Kościelnego. Został on utworzony na mocy ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego⁴⁷. Pomijając w tym miejscu kwestie związane z genezą jego utworzenia i funkcjonowania, a także nowelizacją przepisów, jaka miała miejsce po 1989 r., ze względu na omawianą tematykę należy zwrócić uwagę na katalog celów, na jakie można przeznaczać środki Funduszu⁴⁸. Obecnie cele, na jakie może świadczyć Fundusz Kościelny, obejmują trzy grupy⁴⁹.

oraz nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, jakie zostały przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji.

⁴⁶ Tekst jedn. Dz. U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651.

⁴⁷ Dz. U. Nr 9 poz. 87 z późn. zm.

⁴⁸ Szerzej zob.: M. Zawisłak, *Prawne i finansowe aspekty działalności Funduszu Kościelnego w latach 1989-2009*, w: *Prawo wyznaniowe w Polsce (1989-2009). Analizy – dyskusje – postulaty*, red. D. Walencik, Katowice–Bielsko-Biała 2009, s. 357-369.

⁴⁹ Według art. 9 ust. 1 ustawy o przejęciu przez państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego celami

Pierwszym z realizowanych zadań jest opłacanie części składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne osób duchownych. Po drugie, z jego środków może być wspierana prowadzona przez kościoły i inne związki wyznaniowe szeroko rozumiana działalność humanitarna. Trzecią grupę stanowią środki przeznaczane na ochronę i ratowanie zabytkowych obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej⁵⁰.

Należy podkreślić, że dotacje z Funduszu udzielane są wyłącznie na remonty i konserwacje o charakterze podstawowym zabytkowych obiektów sakralnych (np. remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwłamaniowej i przeciwpożarowej). Choć na podstawie art. 9 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. Fundusz może świadczyć na utrzymanie i odbudowę kościołów, to jednak w rzeczywistości żadnych dotacji nie przyznaje się na utrzymanie świątyń⁵¹. Z Funduszu nie finansuje się remontów i konserwacji innych obiektów znajdujących się w otoczeniu budynków sakralnych ani też innych ruchomych przedmiotów służących celom kultu religijnego, nawet w przypadku gdy wpisane są do rejestru zabytków.

Funduszu są: utrzymanie i odbudowa kościołów; udzielanie duchownym pomocy materialnej i lekarskiej oraz organizowanie dla nich domów wypoczynkowych; opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne duchownych; wykonywanie działalności charytatywno-opiekuńczej. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia zakresu celów Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 61, poz. 354) a także – z nieznacznymi modyfikacjami – § 1 Statutu Funduszu Kościelnego stanowiącego załącznik do uchwały Rady Ministrów nr 148 z dnia 7 listopada 1991 r. w sprawie statutu Funduszu Kościelnego (M.P. Nr 39, poz. 279) jako cele Funduszu wymieniają: wspomaganie kościelnej działalności oświatowo-wychowawczej i opiekuńczo-wychowawczej, a także inicjatyw związanych ze zwalczaniem patologii społecznych oraz współdziałania w tym zakresie organów administracji rządowej z Kościołem katolickim w Rzeczypospolitej Polskiej oraz innymi kościołami i związkami wyznaniowymi; pokrywanie części wydatków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na świadczenia z tytułu ubezpieczeń społecznych duchownych; konserwację i remonty obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej.

⁵⁰ P. Stanisławski, *Finansowe i majątkowe aspekty*, s. 223-226.

⁵¹ Tamże, s. 223-225.

PODSUMOWANIE

Wskazany podział środków, jakie mogą być wydatkowane na cele kultu religijnego obejmuje dość szeroki zakres i z pewnością nie stanowi zamkniętego wyliczenia. Stan taki wynika z braku legalnej definicji samego pojęcia „kultu religijnego” oraz precyzyjnie sformułowanej wykładni ze strony judykatury i organów administracji. Należy też podkreślić, że kościoły i inne związki wyznaniowe, korzystając z gwarancji wolności sumienia i religii oraz z zasady autonomii i niezależności, swobodnie określają swoją doktrynę, a tym samym związane z nią obrzędy religijne. Przybierać mogą one różnorodną formę, co jednocześnie wiąże się z trudnością opracowania i wprowadzenia generalnej definicji mającej zastosowanie do obrzędów praktykowanych przez wszystkie religie. Bezspornym natomiast jest fakt, że kościołom i innym związkom religijnym potrzebne są środki materialne niezbędne do realizacji celów kultu religijnego.

Wspólnoty religijne potrzebne środki mogą pozyskiwać w różny sposób, korzystając przede wszystkim z ofiar składanych przez wiernych. Państwo słusznie zezwala na swobodne rozporządzanie swoim mieniem przez ofiarodawców, co w konsekwencji znajduje odzwierciedlenie w przepisach prawa umożliwiających kościelnym osobom prawnym zbieranie i przyjmowanie składanych ofiar, a także swobodne nimi rozporządzanie. Działalność wspólnot religijnych prowadzona jest na rzecz całego społeczeństwa, również w znacznej mierze działalność o charakterze *stricte* religijnym i nie jest nastawiona na osiągnięcie zysków. Prawodawca aprobejuje taki stan rzeczy, czego wyraz znajdujemy w zwolnieniach podatkowych przysługującym ich jednostkom organizacyjnym. W ściśle określonych przypadkach, po spełnieniu warunków sprecyzowanych w przepisach prawa podatkowego zarówno osoby fizyczne, jak i prawne, które przekazały darowizny na rzecz kultu religijnego, mogą obniżyć podstawę opodatkowania o ofiarowaną kwotę do procentowo określonej wysokości osiągniętego dochodu w danym roku podatkowym.

Na cele kultu religijnego mogą być także przeznaczane środki uzyskane z prowadzenia przez kościelne osoby prawne działalności gospodarczej. Po wypełnieniu określonych warunków wypracowany zysk w części przeznaczony na realizację celów kultu religijnego

podlega zwolnieniu od podatku. Obowiązujące przepisy w sposób pośredni zezwalają na finansowanie odbudowy i renowacji obiektów sakralnych oraz przedmiotów kultu religijnego wpisanych do rejestru zabytków. Przyjęte rozwiązania nie stoją w sprzeczności z zasadą rozdziału kościoła od państwa, bo jednym z zadań organów administracji publicznej jest współdziałanie w zadaniach zmierzających do trwałego zachowania zabytków, ich zagospodarowania i utrzymania.

Konkludując, należy stwierdzić, że obowiązujące w prawie polskim rozwiązania, gwarantujące kościołom i innym związkom wyznaniowym możliwości pozyskiwania środków na finansowanie celów kultu religijnego, służą zaspokajaniu potrzeb religijnych swych wyznawców. Nie są to z pewnością rozwiązania idealne, lecz w tym miejscu trudno wskazywać jednoznaczną propozycję zmian, bo problematyka ta winna być ujęta w szerszym temacie, przeprowadzenia koniecznej zmiany systemu finansowania kościołów i innych związków wyznaniowych w Polsce.

ON FUNDING THE PURPOSES OF WORSHIP CONDUCTED BY CHURCHES
AND OTHER RELIGIOUS ASSOCIATIONS

Summary

One of the main pursuits of churches and other religious associations is to conduct religious worship. This aim needs financial and material resources that religious entities may acquire in various ways in accordance with the provisions of Polish law. The article discusses the options of obtaining material resources expended for the purposes of religious worship. The starting point for the discussion is the explanation of the legal concept of “purposes of religious worship” and categorization of funds earmarked for these purposes. Among the methods of securing financial resources there are: the income from offerings and donations, the income from conducted business activity, and state subsidies for environmental protection and conservation of historical monuments, which may be used as a means of indirect funding of religious worship. The existing legal solutions that guarantee religious groups a fundraising capacity for the purposes of religious worship help satisfy the worshippers’ religious needs, though certainly may not be considered perfect.

Translated by Konrad Szulga